

NÅGRA SYNPUNKTER PÅ BONDENS INFLYTANDE PÅ MATVARU-HANDELN.

Barbro Koljonen Mjölkbonde, agronom
Loukanen gård
14300 Renko, Finland

Min uppgift som mjölkbonde är att producera mjölk av bästa möjliga kvalitet för förädlingsindustrin. Av god råvara kan det framställas högklassiga produkter åt konsumenterna. I Finland producerar man kvalitativt sett utmärkt mjölk. Producentmjölkens bakteriologiska kvalitet var år 2003 i genomsnitt 6400 st/ml och det somatiska celltalet 136000 celler/ml. Mjolkprissättningens omändring 1988 då celltalet togs med som betalningsgrund förbättrade avsevärt kvaliteten på producentmjölk. Mjölkens och mjölkprodukternas kvalitet innefattar både teknisk och etisk kvalitet samt hälsokvalitet. Alla dessa kvalitetsfaktorer inverkar på konsumentkvaliteten och således direkt eller indirekt på mjölkpriset

Lönsamheten på mjölkgårdarna påverkar företagarfamiljens utkomst och skyddar företagets existens. Med hjälp av förädling, utfodring och noggrant arbete i husdjurskötseln vill vi mjölkbönder erhalla det bästa möjliga mjölkpris. Den ekonomiska aspekten och specialiseringen har också påverkat att husdjursenheternas storlek har ökat (De kontrollerade besättningarnas medelkoantal 2003 var 20,4 kor). Besättningsstorleken ställer höga krav på oss mjölkbönder att vi kan och framför allt orkar sköta våra djur på bästa sätt. Skötaren måste ta ansvar för djurens välfärd. Till välfärden hör ändamålsenliga ladugårdar, utfodring, skötsel, förebyggande djurhälsovård och human behandling. Man måste tänka på djurens liv ur djurens synvinkel, förstå djurens beteende, behov och djurens signalering. Tyvärr har ingen ännu lyckats bygga en fullständig ladugård !!

Friska, välmående djur producerar bra råmaterial för förädlingsindustrin. Friska djur behöver ej behandlas och på detta sätt undviks risken för rester av mikrobmediciner i råvaran. År 2003 gjordes i Finland granskningar på rester av främmande ämnen i livsmedel från animalieproduktionen totalt 12431 st. Av dessa gjordes på mjölk 2786 granskningar och endast två av dessa prov överskred åtgärdsgränsen i mikrobiologisk testning. Dessutom utfördes kemisk analys i vilka man ej kunde försäkra den positiva reaktionen. I dessa granskningar testades förbjudna ämnen, mikrobmediciner och ämnen som härstammar från omgivningen. Producenterna är samvetsgranna och testar noggrant sina produkter före leverans till vidareförädling. Producenterna bär ett stort ansvar för råvaran av vilken det ska framställas högklassiga produkter.

För att uppnå bra ekonomi strävar vi mjölkbönder också till en hög avkastningsnivå vilket kan anstränga djurens hälsa. (Medelproduktionen år 2003 för de kontrollerade besättningarna var 8121- 278- 348- 8403 ECM- 3,42- 4,28). Något omvända tankesätt väcker nya forskningsrön. Intressanta forskningar har gjorts med att jämföra husdjursprodukter som producerats på kraftfoderrik utfodring eller grasdonimerad utfodring. Fettsammansättningen i de grasutfodrade djurens produkter (både mjölk och kött) är hälsosammare för konsumenten. Det är kvoten mellan omega-6 fettsyror och omega-3 fettsyror som är viktig. Den förstnämnda får vara högst 3-4 ggr högre än den sistnämnda. Omega-6 ger upphov till ämnen som befrämjar inflammationer, tillväxt av tumorer och koagulering av blodet. Omega-3 fettsyror reducerar inflammationer, förebygger ledgångsreumatism, cancer samt hjärt- och kärlsjukdomar. I Wales har man konstaterat att mjölken från gräsfödda kor har 2-3 ggr mera omega-3 fettsyror än mjölken från kor utfodrade på kraftfoder. De nya rönen borde leda till att de hälsosammare produkterna från gräsfodrade djur borde betalas ett högre pris än för de produkter som erhållits från en kraftfoderrik diet. Med dagens prissättning kan man inte göra avkall på avkastningen per djur genom att gå över till gräsdominerad utfodring. Produkterna är alltså hälsobefrämjande och mycket måste lösas förrän detta är möjligt. Men vem vet hur det blir i framtiden ??

Konsumenten kan inte direkt ställa sina krav till producenten. Konsumenten vill att produkterna skall härstamma från djur som i alla avseenden är friska och velskött. Konsumenten vill också vara frisk. Handeln (både parti- och detaljhandeln) har ett stort ansvar i hela den finska livsmedelsindustrin. Bland köpmännen borde finnas lojalitet mot de lokala och nationella livsmedelsförädlarna. I en gallupundersökning visade det sig att 85 % av de finska konsumenterna vill använda inhemska produkter. Jag hoppas att representanter för handeln minimerar matvaruimporten och uppmuntrar den finska livsmedelsindustrins alla parter till samarbete. Handeln borde också uppmuntra de finska konsumenterna att gynna vårt eget varumärke (blåvitt märke med en svan och finska flaggan). På detta sätt påverkas sysselsättningen inom livsmedelsindustrin och landsbygden hålls bebodd och landskapet öppet. Uppföljningen av produkternas ursprung är också välutvecklad. Det har diskuterats inom EU att de nationella ursprungsinformationerna skall slopas. Det betyder att det finska kvalitetsarbetet går delvis förlorat. Produktionskostnaderna i Finland är relativt höga (lång stallutfodringsperiod och höga byggnadskostnader) och då ursprungsidentifikationen försvinner, leder det lätt till att billigare produkter smyger sig in i handeln och därefter på konsumentens bord. Dessa billiga produkter är producerade med ett lindrigare kvalitetsprogram som inte fyller kraven på de andra finska kvalitetsprogrammen.

Konsumtionen av färska mjölkprodukter är relativt stor i Finland och den har hållit sig på samma nivå de senaste åren. Hotet på import av färska mjölkprodukter anser jag vara obetydligt. Däremot är hotet större på produkter med lång hållbarhetstid. Av ostförbrukningen är ca 20 % importerade ostar. Som mjölkproducent tycker jag att det borde ordnas mera möjligheter för konsumenterna att bekanta sig med primärproduktionen. Konsumenterna känner inte längre till dagens djurskötsel- och produktionsmetoder. Tidigare besökte min hemkommuns lågstadieskolor vår ladugård och då var det min uppgift att skapa en så positiv bild som möjligt av djurskötsel och mjölkproduktion. Antagligen upphörde dessa besök pga det inte finns medel för sådan verksamhet. Liknande försök gjordes också via Finfood som ville att skolorna i huvudstadsregionen skulle ha en "gudfarsgård" och en gång per år besöka samma gård och bekanta sig med boskapskötseln under hela lågstadieperioden. Ett bra försök som inte realiserats i större omfattning.

Att göra landsbygden attraktiv för den urbaniserade befolkningen med betesgående djur är i södra Finland mera sällsynt än vanligt för här är kreaturgårdarna glest belägna. I min hemkommun är vi 12 mjölkproducenter. Husdjursproduktionen är stark i norra Finland och i de östra delarna av mellersta Finland. Fordelen av att husdjursbesättningarna ligger långt från varandra är att smittorisken från besättning till besättning minimeras.

Vi fullvuxna människor måste göra god reklam för mjölken och mjölkprodukter. Mjölken hör till matkulturen i de nordiska länderna. Om det inte finns mjölk på matbordet och föräldrarna bara dricker vatten lär sig inte barnen och ungdomen att mjölk tillhör kostnadsvanorna. Konsumtionen av mjölkprodukter kan befrämjas med nya trendprodukter t. ex. drickjogurten blir säkert populär bland ungdomen. I Finland har man också satsat på funktionella, alltså sådana livsmedel som har positiv inverkan på hälsan, under en längre tid än i övriga Europa.

På marknaden finns ett rikt sortiment av laktosfattiga produkter vilka möjliggör laktosintoleranta personers användning av mjölkprodukter. Sortimentet på övriga hälsobefrämjande produkter är stort (Gefilus, Rela, Reuter, Evolus...). Utvecklingen av Gefilus-produkterna tog över tio år för rän de var färdiga för butiksdisk. De funktionella livsmedlen kan vara en betydande möjlighet för den finska livsmedelsindustrin. I Finland måste livsmedelsindustrin specialisera sig för att klara sig i den internationella konkurrensen. Teknologi för framställning av funktionella livsmedel har exporterats till många länder.

Mjölken har enligt min mening svartmålat tidigare för att ha negativa effekter på hälsan. I da-

gens valfärdssamhälle då många personer lider av övervikt har man också hjälp av mjölken. Nya forskning visar att då födan innehåller mycket kalsium förbättras bantningseffekten. Bantningen biter bättre om dieten innehåller mjölkprodukter vilkas effekt visade sig vara bättre än kalsiumpreparatens. Kalsium har konstaterats öka fettförbränningen till energianvändning och minska dess lagring. Ytterligare har undersökts att mjölk inte ökar hjärt- och kärlsjukdomar.

EU reserverar årligen 48 milj. euro till kampanjer för att öka användningen av lantbruks- och trädgårdsprodukter inom EU samt marknadsföring till länder utom Europa. Huvudvikten i kampanjerna är näringsupplysning. Dessutom betonas produkternas kvalitet. I Finland har man endast ansökt två kampanjer av vilka den ena är "Mjök är magi".

För att uppfylla kraven på vår länk i livsmedelskedjan måste vi producenter njuta av vårt arbete tillsammans med husdjuren, känna yrkesstolthet och ta väl vara på vår omgivning. På detta sätt lägger vi grunden för följande generation att fortsätta vårt arbetskrävande men värdefulla arbete inom mjölkproduktionen.